

Exkurze zaměřená na trávy

JIŘÍ LEDERER & MARTIN DANČÁK

datum: 7. 6. 2014 • vedoucí: Martin Dančák

Počátkem června se uskutečnila exkurze **do okolí Vsetína**, zaměřená na trávy. Sedm zájemců se sešlo na náměstí u zámku a vyrazilo na trasu. Na ní naši pozornost nepoutaly pouze trávy, ale i další druhy rostlin.

Cesta vedla do kopců s mozaikou lesů a luk severně od Vsetína. Výklad začal už na okraji ulice mezi posledními rodinnými domky. Jako první byly probrány základní charakteristické znaky lipnic (*Poa*) na příkladu lipnice luční (*P. pratensis*), l. obecné (*P. trivialis*) a l. roční (*P. annua*) – dvojrýžka okolo střední žilky listu, kápovitá špička listu a kýlnaté plevy a pluchy. Zároveň bylo nutné objasnit i morfologii květu trav – co je to pleva, plucha, pluška atd., protože bez toho často nelze určit druhy či rody. Výklad pokračoval rodem kostřava (*Festuca*), nejprve jsme si ukázali druhy kostřava rákosovitá (*F. arundinacea*), k. červená (*F. rubra*) a k. luční (*F. pratensis*). Následoval druh kostřava drsnolistá (*F. brevipila*) a o kus dále i k. žlábkovitá (*F. rupicola*), obě z okruhu kostřavy ovčí (*F. ovina*). Účastníci se dozvěděli, jak obtížná skupina to je, protože bezpečné určení je možné až na základě uspořádání sklerenchymatických struktur v listech. Opodál vedle sebe rostly pýr plazivý (*Elytrigia repens*) a jílek vytrvalý (*Lolium perenne*), a tak jsme si názorně ukázali rozdíl – klásky jsou postaveny k větenu plochou (pýr) nebo hranou (jílek). Okolo se vyskytovaly i běžné sveřepy (*Bromus*) – s. měkký (*B. hordeaceus*) a s. vzpřímený (*B. erectus*).

Hned za okrajem zástavby se rozkládá **PP Vršky-Díly**. Předmětem ochrany jsou květnaté louky s orchidejemi a teplomilnými druhy rostlin. Na svazích rozčleněných mezemi s porosty křovin se vyskytují i ohrožené a vzácné druhy živočichů, především hmyzu a ptáků. Území je cenné také krajinářsky a dendrologicky. Na kvetoucích loukách rostly běžné i méně běžné druhy trav, kromě řady jiných byl k vidění smělek jehlancovitý (*Koeleria pyramidata*) a trojzubec poléhavý (*Danthonia decumbens*). V porostu byl ukázán i rozdíl mezi latami ovsíře pýřitého (*Avenula pubescens*) a všudypřítomného ovsíku vyvýšeného (*Arrhenatherum elatius*). K vidění byly některé orchideje jako například vstavač mužský znamenáný (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*), pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*), vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*). Našly se i teplomilné druhy např. hrachor širolistý (*Lathyrus latifolius*), kvetoucí na několika místech, rozrazil ožankovitý (*Veronica teucrium*), růže keltská (*Rosa gallica*), tužebník obecný (*Filipendula vulgaris*) nebo velmi vzácný ostružiník šedavý (*Rubus canescens*).

V lesnatém údolí u potoka pokračoval výklad objasněním rozdílů mezi běžnějším sveřepem Benekenovým (*Bromus benekenii*) a vzácnějším s. větevnatým (*B. ramosus*). Tento druhý má pochvu nejvyššího listu řídce pokrytou dlouhými štětinovitými chlupy, pokud je pochva lysá nebo jsou chlupy husté krátké nebo různé, jedná se o s. Benekenův.

Cesta pokračovala přes **PP Ježůvka**. Zde jsou chráněna druhově bohatá společenstva květnatých luk s jalovcem a smilková pastvina s výskytem ohrožených druhů rostlin, především vstavačovitých. A právě tuto louku plnou orchidejí všichni účastníci nejvíce

obdivovali. Nejhojněji zde kvetla pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*) a mnoho jedinců dalších druhů, např. hlavinka horská (*Traunsteinera globosa*) nebo vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*). V mokré horní části rostl suchopýr širolistý (*Eriophorum latifolium*) nebo ostřice horská (*Carex montana*). Velmi zajímavý byl údaj o vzniku bohatosti této lokality – pomohl požár.

Další cesta vedla do nejhořejší části **údolí Malý Skalník**. Tady jsme viděli prasetník plamatý (*Hypochaeris maculata*) a okrotici dlouholistou (*Cephalanthera longifolia*). Po cestě jsme nacházeli i několik druhů ostřic. Za zmínku stojí ostřice horská (*Carex montana*), o. převislá (*C. pendula*) a o. liščí (*C. vulpina*). Na vlhkých místech se vyskytovalo i několik druhů zblochanů (*Glyceria*); přitom byly vysvětleny rozdíly ve stavbě klásků podobných druhů z. řasnatého (*G. notata*), z. zoubkatého (*G. declinata*), z. vzplývavého (*G. fluitans*) a z. hajního (*G. nemoralis*). A objevovaly se další druhy trav: kostřava vláskovitá (*F. filiformis*), chrastice rákosovitá (*Phalaris arundinacea*) v bíle panašovaném kultivaru, v lese strdivka nicí (*Melica nutans*) i s. jednokvětá (*M. uniflora*).

Cesta dále vedla přes horní část **údolí Velký Skalník**. Na louce severně od vrchu Snož (662 m n. m.) rostl prstnatec Fuchsův (*Dactylorhiza fuchsii*) a na okraji lesa hlístník hnízdák (*Neottia nidus-avis*) a kruštík širolistý (*Epipactis helleborine*). Cestou od vrcholu do údolí jsme došli ke skalnímu útvaru „Valova skála“ s pěkným výhledem. Je to přes padesát metrů dlouhá skalní hradba, tvořená pískovci a slepenci, a svou výškou až 38 m se řadí k nejvyšším skalním útvarům na Vsetínsku. Odtud jsme se už vraceli zpět do Vsetína. U silnice rostl původně na slaniskách vzácný, dnes okolo solených komunikací expandující, zblochanec oddálený (*Puccinellia distans*). Cestou jsme viděli ještě okrotici dlouholistou (*Cephalanthera longifolia*), ostřici Otrubovu (*Carex otrubae*), česnek ořešec (*Allium scorodoprasum*) a v mokřích okrajích silnice opět dva zblochany, z. zoubkatý (*Glyceria declinata*) a z. řasnatý (*G. notata*).

Přímo ve městě rostl na okraji silnice mezi rodinnými domy jetel bledožlutý (*Trifolium ochroleucon*) a ve spárách dlažby na okraji ulice nedaleko vsetínského zámku rostla kuřinka solná (*Spergularia salina*).

Někteří z účastníků navštívili nad rámeček plánované trasy ještě údolí Semetínského potoka s výskytem vzácné lipnice oddálené (*Poa remota*) a pak návrší nad Kateřinicemi s výskytem dnes již velice vzácné silenky francouzské (*Silene gallica*). Tato silenka rostla dříve roztroušeně jako polní plevel, ale většina lokalit zanikla a severovýchodní Morava je pravděpodobně poslední oblastí jejího výskytu v ČR (Lustyk 2014).

Použité zdroje

Lustyk P. (2014): *Silene gallica* L. – In: Hadinec J. & Lustyk P. [eds]: *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae XII.*, Zprávy České botanické společnosti 49: 190–191.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili J. Lederer a M. Dančák)

Seznam lokalit:

- 1 – Vsetín: od okraje zástavby v ulici Na Vyhlídce (49°20'31"N, 18°00'10"E) až do PP Vršky-Díly (49°20'38"N, 18°00'20"E), 400–500 m n. m.
- 2 – Vsetín: z údolí Zádilského potoka (49°20'33"N, 18°00'38"E) až do PP Ježůvka (49°20'55"E, 18°00'38"N), 400–500 m n. m.
- 3 – Vsetín: závěr údolí Malý Skalník v okolí samoty Zádilský, 590 m n. m. (49°21'00"N, 18°01'13"E)
- 4 – Vsetín: závěr údolí Velký Skalník (49°21'25"N, 18°01'33"E) až na severní svahy vrchu Snož, kóta 662 (49°21'12"N, 18°02'03"E), 500–625 m n. m.
- 5 – Vsetín: střední část údolí Velký Skalník, 450 m n. m. (49°20'51"N, 18°01'46"E).
- 6 – Vsetín: od ulice Šibeňák (49°20'03"N, 18°00'22"E) k Hornímu náměstí (49°20'27"N, 18°00'01"E), 360–380 m n. m.
- 7 – Vsetín-Semetín: potoční olšina v závěru údolí, cca 1,4 km od vrcholu Ratibořského Grúně (678 m), 440 m n. m. (49°19'53"N, 17°55'26"E)
- 8 – Kateřinice (okr. Vsetín): okraj lesa na JV svahu vrchu Dubcová, 520 m n. m. (49°22'59"N, 17°52'21"E)

Agrostis capillaris: 1; *Allium scorodoprasum*: 5; *Alopecurus pratensis*: 1; *Arrhenatherum elatius*: 1; *Avenula pubescens*: 1;
Brachypodium pinnatum: 1; *Brachypodium sylvaticum*: 2; *Briza media*: 1; *Bromus benekenii*: 2; *Bromus erectus*: 1; *Bromus hordeaceus*: 1; *Bromus ramosus*: 2;
Carex echinata: 2; *Carex flava*: 2; *Carex montana*: 1, 2, 3; *Carex otrubae*: 5; *Carex panicea*: 2; *Carex pendula*: 2; *Carex pilulifera*: 1; *Cephalanthera longifolia*: 4; *Cerastium holosteoides*: 1; *Cynosurus cristatus*: 1;
Dactylorhiza fuchsii: 4; *Danthonia decumbens*: 1;
Elymus caninus: 2; *Elytrigia repens*: 1; *Epipactis helleborine* agg.: 1; *Eriophorum latifolium*: 2;
Festuca altissima: 8; *Festuca arundinacea*: 1; *Festuca brevipila*: 1, 3; *Festuca filiformis*: 4; *Festuca pratensis*: 1; *Festuca rubra*: 1; *Festuca rupicola*: 1;
Glyceria declinata: 4; *Glyceria fluitans*: 2; *Glyceria nemoralis*: 2; *Glyceria notata*: 2; *Gymnadenia conopsea*: 1, 2;
Helianthemum grandiflorum subsp. *obscurum* : 2; *Holcus lanatus*: 1, 2; *Holcus mollis*: 8; *Hypochaeris maculata*: 3;
Knautia arvensis: 1; *Knautia xposoniensis*: 1; *Koeleria pyramidata*: 1;
Listera ovata: 2; *Lolium perenne*: 1;
Melampyrum nemorosum: 1; *Melica nutans*: 1; *Melica uniflora*: 1, 4;
Orchis mascula: 2;
Phalaris arundinacea: 2; *Phleum nodosum*: 3; *Phleum pratense*: 3; *Platanthera bifolia*: 2; *Poa angustifolia*: 1; *Poa annua*: 1; *Poa nemoralis*: 1; *Poa pratensis*: 1; *Poa remota*: 7; *Poa trivialis*: 1; *Puccinellia distans*: 5, 6;
Rubus canescens: 1;
Silene gallica: 8; *Spergularia salina*: 6;
Tragopogon orientalis: 1; *Traunsteinera globosa*: 2; *Trifolium ochroleucon*: 6; *Trisetum flavescens*: 1;
Valeriana excelsa subsp. *transiens*: 7; *Vicia angustifolia*: 8.